

CEES VAN DEN AKKER ADVIES

QuickScan Vooronderzoek **Ontplofbare Oorlogsresten**

Opdrachtgever:	Plangroep Heggen
Project:	Herinrichting Deelgebied Fase 5 Millenerstraat en Havenpoort
Kenmerk:	CA/QS.VO-OO/023-09
Datum:	15 december 2023
Versie:	01

CEES VAN DEN AKKER ADVIES
Adviseur Opsporen Ontploffbare Oorlogsresten
Vooronderzoek – Directievoering – Toezicht

Datum: 15 december 2023	Datum:
Opgesteld door: Dhr. C. van den Akker Onderzoeker/Auteur	Opdrachtgever: Plangroep Heggen
	

<u>INHOUDSOPGAVE</u>	<u>pagina</u>
1. <u>Inleiding</u>	4
1.1 Aanleiding.....	4
1.2 Doel.....	4
1.3 Verantwoording.....	4
1.4 Werkwijze.....	4
1.5 Eerder uitgevoerde onderzoeken.....	4
1.6 Afbakening van het onderzoeksgebied.....	5
2. <u>Samenvatting</u>	5
3. <u>Bronvermelding</u>	6
4. <u>Algemene informatie</u>	6
5. <u>Inventarisatie bronnenmateriaal</u>	
5.1 Literatuur.....	7
5.2 Informatie uit eerder uitgevoerde onderzoeken.....	17
5.3 Archief EODD.....	17
5.4 Ruimingskaart BeoBOM.....	19
5.5 Vliegtuig en bombardement gegevens.....	19
5.6 Archieven Luchtfotocollectie.....	21
6. <u>Gemeente archieven</u>	22
7. <u>Analyse van bronnen</u>	24
8. <u>Afbakening gebieden</u>	25
9. <u>Contra indicatie</u>	26
10. <u>Leemten in kennis</u>	26
11. <u>Conclusie</u>	26
12. <u>Afbakening verdacht gebied</u>	27
13. <u>Aan te treffen OO</u>	27
14. <u>Risicoanalyse</u>	27
15. <u>Risicoclassificatie</u>	28
16. <u>Uit te voeren grondroerende werkzaamheden</u>	29
17. <u>Advies</u>	30
18. <u>Bijlage Protocol Toevalstreffer OO</u>	31
19. <u>Nieuwe regelgeving</u>	32

1. INLEIDING

1.1 Aanleiding

Gezien het gegeven dat er in de Tweede Wereldoorlog in Susteren en omgeving oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden mag de aanwezigheid van Ontploffbare Oorlogsresten (OO) of delen daarvan niet worden uitgesloten. Om inzicht te krijgen in de mogelijke risico's heeft Plan-groep Heggen verzocht een vooronderzoek uit te voeren met betrekking tot de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten voor het plangebied Nieuwstadt, Millenerstraat – Havenpoort te Nieuwstradt.

1.2 Doelstelling

Het doel van dit QuickScan onderzoek is beoordelen of er indicaties zijn dat binnen het projectgebied OO aanwezig zijn. Het onderzoek zal resulteren in een rapportage met een advies over de te nemen vervolgstappen bij de mogelijke aanwezigheid van OO.

De classificatie verdacht wordt gegeven indien er een vermoeden bestaat van de aanwezigheid van OO, welke na de Tweede Wereldoorlog in de bodem zijn achtergebleven. Dit op basis van geverifieerd feitenmateriaal.

De classificatie niet verdacht wordt gegeven indien geen of onvoldoende feitelijke aanwijzingen worden verkregen voor de aanwezigheid van OO.

1.3 Verantwoording

De risico- inventarisatie is uitgevoerd door C. J. E. M. van den Akker.
(senior adviseur Opsporen Ontploffbare Oorlogsresten)

1.4 Werkwijze

In het vooronderzoek wordt onderscheid gemaakt in de volgende onderdelen:

- inventarisatie van bronnenmateriaal;
- beoordelen en evalueren van bronnenmateriaal;
- opstellen van een rapportage

Het bronnenonderzoek vindt plaats op basis van een inventarisatie van:

- informatie welke aanwijzingen geven dat het onderzoeksgebied, of een gedeelte daarvan, verdacht is op de aanwezigheid van OO (indicaties);
- informatie welke aanwijzingen geven dat het verdacht gebied, of een gedeelte daarvan, als onverdacht kan worden aangemerkt (contra-indicatie).

Van contra-indicaties is sprake wanneer in het onderzoeksgebied in het verleden gerichte opsporing van OO heeft plaatsgevonden of dat grondwerkzaamheden binnen het verdachte gebied hebben plaatsgevonden.

De indicaties en contra-indicaties uit het bronnenonderzoek worden beoordeeld en op basis daarvan wordt gemotiveerd vastgesteld:

- of er sprake is van een OO verdacht gebied, en zo ja;
- de (sub)soort, hoeveelheid en verschijningsvorm van vermoedelijke OO;
- horizontale en verticale afbakening van het verdachte gebied;

Eindresultaat is een rapportage met bijlagen.

Voor het verzamelen en inventariseren van gegevens over oorlogshandelingen is mede gebruik gemaakt van bronnen uit eerder uitgevoerde onderzoeken.

1.5 Eerder uitgevoerde onderzoeken ter plaatse of omgeving.

- Bodac BV Vooronderzoek CE OP de Brug- Sittardweg nr. H 4001
Datum 17-02-2014;
- Cees van den Akker Advies
PRA-CE, Project Op de Brug- Sittardweg, Nr. CA/PRA/1404
- Cees van den Akker Advies, Kenmerk: CA/016-08 versie 01

Gemeente: Echt-Susteren
Opdrachtgever: Gemeente Echt-Susteren
Project: Centrumgebied Nieuwstadt

1.6 Afbakening onderzoeksgebied OO

Binnen het rode kader het onderzoeksgebied OO

2. Samenvatting

- Het onderzoek is gestart met een inventarisatie van eerder uitgevoerde vooronderzoeken OO ter plaatse en/of omgeving.
- Vervolgens is een inventarisatie van bronnen uitgevoerd, waarin mogelijk informatie over oorlogshandelingen binnen het onderzoeksgebied en omgeving is te vinden.
- Relevante informatie is verzameld, beoordeeld en per bron opgetekend in dit rapport.
- Vervolgens is op basis van feitelijke aanwijzingen het onderzoeksgebied (of delen daarvan) aangemerkt als verdacht/ niet verdacht van OO.

Resultaat

- Op basis van bronnenmateriaal (literatuur en archieven) is vastgesteld dat er troepen van zowel Duitse als Geallieerde legers aanwezig zijn geweest in Nieuwstadt. Op basis van diverse bronnen is een samenvatting van gebeurtenissen opgesteld. Er zijn feitelijke aanwijzingen aangetroffen dat er mogelijk OO zijn achtergebleven ter plaatse van het projectgebied.

Conclusie

- Op basis van evaluatie van verzamelde informatie is het onderzoeksgebied **verdacht van OO**.

3. Bronvermelding

Voor het uitvoeren van het onderzoek en het formuleren van een advies is gebruik gemaakt van de volgende bronnen:

Literatuur

Auteur	Titel	
A. Korthals Altes	Luchtaanvallen op Nederland 1940-1945	
Zwanenburg, G.J., Hen Bollen en Paul Vroemen	En nooit was het stil Kroniek van een luchtoorlog. Canadezen in actie Nederland najaar '44-voorjaar '46	
Bodac BV	Vooronderzoek Conventionele Explosieven Volmolen te Epen	
Bron website	Willem Lenaers verhaalt in zijn "Oorlogskroniek van Midden-Limburg" (2de deel, 1948) over Nieuwstadt het volgende:	
Bron website	Oorlogsslachtoffers van Nieuwstadt 1940-1945 Biografische gegevens van de gevallen door Martin Cleven, Roermond	

Archieven

Naam	Locatie	
Dotka Luchtfotocollectie	Website Dotka.com	Kadaster
Bombardementen en neergekomen vliegtuigen	Cees van den Akker Advies/ Theo Eversteijn	Cees van den Akker Advies
Verliesregister 1940 Defensie en oorlogsschade	Website Rijksdienst voor cultureel erfgoed	Website
BeoBom	Ruimingskaart explosieven EODD	Website
EOCKL	Archief geruimde explosieven	
Rijksdienst voor het Cultureel	Erfgoed	Website

4. Algemene Informatie

4.1 Inleiding

Er kan met zekerheid worden vastgesteld dat er binnen het grondgebied van de gemeente Echt-Susteren en met name ook in Nieuwstadt oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden. Om een indruk te geven van de oorlogshandelingen is door een samenvatting uit diverse publicaties, een algemeen historisch overzicht samengesteld.

4.2 Algemene historische context.

Mobilisatieperiode

Na de inval van de Duitse troepen op 10 mei 1940, die vrij rustig verliep (de gevechten speelde zich meer af richting de Maas nabij Roosteren en de bruggen over de Vloedgraaf) blijft het vrij rustig tot aan de terugtocht van de Duitse troepen in september 1944. Vooral Belgische troepen in Duitse dienst maken het de bevolking zeer lastig. Na de uitbraak uit Normandië ging de Geallieerde opmars razendsnel. Zo werd Parijs op 24 augustus 1944 bevrijd en Maastricht door de Amerikaanse 30th Infantry Division op 14 september 1944. Op 19 september blazen de Duitsers verschillende gebouwen op zoals het spoorweg emplacement van Susteren¹. Onder andere door het gebrek aan voorraden kwam het front in Zuid-Limburg eind september 1944 tussen Nieuwstadt en Susteren bij de beek, de Vloedgraaf, tot stilstand. De Vloedgraaf werd de frontlijn.

Na de bevrijding van Zuid-Limburg in september 1944 waren de Amerikanen oostelijk richting Aken getrokken, het gebied boven Sittard behoorde tot de Britse zone, om daar de Westwall (ook wel Siegfriedlinie genoemd) aan te vallen. Daar kwamen ze bij Aken en in het Hürtgenwald in een bloedige strijd terecht. De Amerikaanse 102nd Infantry Division wist uiteindelijk bij Linnich de Roer te bereiken en de Britse 43rd Wessex Division kwam een paar kilometer ten noorden van Geilenkirchen tot stilstand. Aangezien de Duitsers de Roerdammen in de Duitse Eifel in handen hadden werd er geen oversteek over de Roer ondernomen.

29 September 1944 komen er Amerikaanse troepen tot de Vloedgraaf tussen Nieuwstadt en Susteren. Ze blijven in deze positie liggen en de bevolking van Susteren en omgeving maakt zich op voor de strijd. Er moeten loopgraven worden gegraven. De Duitsers voeren razzia's en deportaties uit.

Ongeveer 4500 mensen trekken weg richting Montfort en Posterholt.

De frontlinie liep langs de rivieren Maas en Roer.

In de vroege morgen van 14 januari 1945, trekken de Engelse troepen Baakhoven binnen.

This map illustrates the Roer River area during the Battle of the Bulge. It shows the frontlines of the VIII and XII US Armies and the German Cdo, FJR, and various SS and Volksgrenadier divisions. Key locations include Roermond, Montfort, Sittard, and the Roer River. The map also shows the positions of the VIII and XII US Armies, the Cdo, FJR, and various SS and Volksgrenadier divisions. The map is oriented with North at the top and includes a scale bar and a legend.

CEES VAN DEN AKKER ADVIES-ZIJVELD 13-6658DD BENEDEN LEEUWEN - 06 12893164
E MAÏL 6658DD13@hetnet.nl

5. INVENTARISATIE BRONNENMATERIAAL

5.1 Literatuur

Relevante informatie m.b.t. het te onderzoeken gebied is hieronder opgenomen.

Bron website:

Willem Lenaers verhaalt in zijn "Oorlogskroniek van Midden-Limburg" (2de deel, 1948) over Nieuwstadt het volgende:

Tussen de bevrijding van Sittard en Nieuwstadt lagen tien dagen. In die tijd, 19-29 september van 1944 beukten de snel naderende Amerikaanse kanonnen op het dorp. De verwoeste kerk van Nieuwstadt Pastoor Nicolaas Mertens vertelde dat een zijbeuk der monumentale kerk werd vernield. Eindelijk braken de Yankees door, in de omgeving werd gestreden. Maar met de bevrijding verstarde het front vóór Susteren en Echt. Het dorp kwam onder Duits vuur.

12 november 1944. H. Mis om 5 uur namiddag. Er waren enkele honderden gelovigen in de kerk toen een beschieting begon die drie kwartier duurde. Er viel één dode.

14 november 1944. Het was 8 uur voormiddag. Een man of tien in de kerk, toen de Duitsers een moordend vuur openden dat anderhalf uur duurde. Drie man vluchtten in de brandkast der sacristie, anderen zochten dekking onder de toren doch namen ook van daar de vlucht. De toren was eerst door de Duitsers en later door de geallieerden als uitkijkpost gebruikt. Begin november waren de Yankees door Tommies (Engelsen) afgelost. Het kelderleven was begonnen. De toestand in de kelders was vaak ondragelijk. De kelders van Huize Wittem herbergden b.v. 165 personen. Het koken moest boven gebeuren en dan gooiden granaten letterlijk en figuurlijk roet in het eten. Omdat veel vee werd gedood, evenals op andere plaatsen, werd evenwel geen honger geleden.

Op 18 en 19 november moest geheel Nieuwstadt evacueren naar Born, Geleen en Limbricht. Nieuwstadt telde ongeveer 30 doden door granaten en mijnen. 20 Huizen werden geheel verwoest en zeer vele werden beschadigd. De prachtige St. Joannes-Baptist-kerk werd 23 december 1945 weer in gebruik genomen. Met Pasen 1946 was ze weer bijna in orde. Op 21 april werd in laatstgenoemd jaar ook een nieuw orgel ingezegend. De prachtige kerk verrees als een sphinx uit haar as, maar een kanon op de Markt herinnerde aan de gruwel der verwoesting. De noordkant van het viaduct in de Rijksweg naar Sittard werd nog gestut. Juist aan die kant Tijdens evacuatie werd veel geplunderd. Burgers spraken daarover hun verontwaardiging uit. t stond in de "Duitse tijd" de smeekbede: "Wilhelmientje redt ons...".

Gerard Hennen vertelt in een boeiend artikel in "Nieuwstadt, van stad tot dorp" als volgt : Reeds vroeg die maandagmorgen van 18 september 1944 stromen duitse soldaten, uit de richting Sittard, Nieuwstadt binnen. Hieruit kan men opmaken, dat Sittard bevrijd is. De Duitsers brengen de met paarden bespannen wagens op boerenerven onder, buiten het zicht van de geallieerde vliegtuigen. Daarna nestelen ze zich in de huizen, om iets eetbaars te vinden en te slapen. Ze zien er afgemat en verwaarloosd uit. Na enkele uren rust zijn ze weer marsklaar, maar een klein gedeelte blijft achter. Net genoeg om je het gevoel te geven, dat Nieuwstadt nog niet bevrijd is. Maar ... Sittard is bevrijd en Nieuwstadt zal ook vandaag aan de beurt komen. Of is 't morgen? De dag gaat voorbij.

- Frontlinies september 1944.

Ook 19 september brengt geen verandering, totdat er 's-middags om vijf uur de eerste granaten vallen. Drie mensen vinden er de dood. Grote verslagenheid. Wie had zoiets kunnen denken?

Op 20 september is er weer granaatvuur. Weer één dode. Angst maakt zich van iedereen meester. Men wordt er zich langzamerhand van bewust, dat Nieuwstadt aan het front ligt. Aan het snelle oprukken van de geallieerden is een eind gekomen. Maar waarom? Alles ging toch zo goed. Hoelang kan zoiets nog duren? Iedereen maakt gissingen, maar niemand weet 't. Pessimisten zeggen, dat het nog maanden kan duren. Laat ze nu ook nog gelijk krijgen! De dagen die volgen zijn allen hetzelfde. 's-Morgens haastig wat eetbaars halen bij de boeren: melk, eieren. Rond tien uur komt een geallieerd verkenningsvliegtuig in de lucht. Traag cirkelt het rond. Net een sperwer, die op een prooi loert. Er wordt niet op geschoten. Het heeft ook geen zin. De Duitsers zouden alleen hun posities bekend maken. Zolang het vliegtuig in de lucht is, is alles betrekkelijk veilig. Maar als het plotseling verdwijnt komt het granaatvuur. Nu eens verspreid, dan weer op bepaalde punten met tientallen tegelijk. Maar de mensen zijn inmiddels, door de ongelukken die gebeurd zijn, voorzichtiger geworden. Er vallen geen doden; men leert met het gevaar leven. De nachten zijn het ergst. Men durft niet meer op de eerste verdieping te slapen. Velen slapen in kelders, anderen gelijkvloers, sommigen in zelf gemaakte bunkers in de tuin. Trouw neemt men kleine dingen van waarde, of waaraan men gehecht is, mee. Door de bombardementen is het electrisch licht in heel Nieuwstadt

uitgevallen. Met goed afgeschermd petroleumlampen - je snapt niet waar ze vandaan zijn gehaald - zoekt men op de tast de weg door het huis. Buiten durft men helemaal geen licht te maken: deels uit angst voor de Duitsers, deels voor eigen veiligheid. Soms hoor je midden in de nacht voetstappen op straat. Zijn het Duitsers? Wie zou het anders zijn? Burgers mogen immers na spertijd niet op straat; ze zouden trouwens ook niet durven. Zullen ze aankloppen, zul je open doen, wat zullen ze vragen? Je weet het niet. Langzaam verwijderen zich de voetstappen. Goddank. Plotseling granaatvuur midden in de nacht. Je weet niet wat gebeurt.

Waarom wordt er geschoten? Zijn er doden gevallen? Eindeloos lange nachten. Er is heel wat gebeden. De Duitsers hebben een uitkijkpost in de kerktoeren. Dit is immers het hoogste punt van het dorp. Tot grote ergernis van de Duitsers worden de telefoonkabels er heen enkele keren doorgesneden. De Duitsers dreigen met doodschieten als het nog eens gebeurt. En het verhaal gaat, dat het ook nog eens gebeurd is in de nacht vóór de bevrijding. Eten is nog redelijk genoeg aanwezig, maar men moet niet te kieskeurig zijn. Melk en eieren gaat wel, zwartbrood ook. Soms ook vlees, al is het dan afkomstig van noodslachting van door granaten getroffen vee.

29 September begint als iedere dag. Of is hij toch anders? Misschien lijkt het achteraf maar zo. Vrij vroeg is er 's morgens al mitrailleurvuur. Dat is men niet gewend. Het duurt enkele uren en wordt beantwoord met mitrailleurvuur dat steeds dichterbij komt. Het is op het geluid na te gaan van zwaardere kaliber. Later weet men dat het tankgeschut is. Eindelijk is het schieten afgelopen. Zijn we nu bevrijd? Nog maar even wachten. Aan de ramen gluren; soldaten in andere uniformen. Zijn dat geallieerden? Voorzichtig gaat men naar buiten. Aanvankelijk is het moeilijk om contact met hen te krijgen, ze zijn op hun hoede. Je tracht in gesprek met hen te komen. Je schoolengels is toch wat anders, dan die Amerikaanse tongval. Je rookt de eerste echte sigaretten. Dat is wat anders dan "Congsi" (het enige merk dat de laatste jaren op de bon te krijgen was en van alles gemaakt was, behalve van tabak). Wat hebben die Amerikanen materiaal. Alles lijkt geweldig. Iedereen wil de bevrijders laten zien hoe blij hij is en na enkele uren lijkt het alsof men al weken bevrijd is. Aan feesten wordt wel nog niet gedacht. Er is immers in veel gezinnen te veel leed. Maar is wel alles voorbij?

Op 4 oktober valt er al weer een dodelijk slachtoffer door het granaatvuur van Duitse zijde.

Op 12, 20, 28 en 29 oktober iedere dag een dode.

Misschien komt het omdat men wat roekelozer is geworden. Misschien lijkt het nu -na zoveel jaren- vreemd, maar de kerkdiensten gaan, ondanks granaatvuur, gewoon door. En de kerk is ook een van de punten die het zwaarst worden beschoten. Pastoor Mertens is niet bang en veel mensen gaan naar de kerk. Op 12 november echter, tijdens een avonddienst, wordt de kerktoeren voor de zoveelste maal onder vuur genomen. 't Klinkt hol en onheilspellend in de kerk. In het schemerdonker zijn de lichtflitsen van de uiteenspatende granaten als een zwaar onweer bij nacht. De mensen vluchten voor zover plaats is onder de kerktoeren, zelfs op de trap naar boven. Daar is immers de meeste beschutting. Sommigen trachten de kerk te ontvluchten. Eén kerkganger moet het met de dood betalen. 6) Nu worden geen kerkdiensten meer gehouden, het gevaar is te groot. Toch komt het bij niemand op, dat de Duitsers nog eens terug kunnen komen. 's-Morgens rijden de tanks uit de kom van het dorp weg, om enkele honderden meters buiten de rand van de bebouwing stelling te nemen. Tegen het vallen van de avond komen ze weer terug. De buiten de kom gelegen huizen aan de Haverter- en Millenerweg zijn overdag binnen het bereik van de geallieerden maar 's-nachts trekken de Duitsers er in. De bewoners van die huizen zijn reeds vertrokken o.a. naar huis Wittem. De geallieerden schieten vanuit het Limbrichterbos - over het dorp heen - de bewuste huizen plat. Je kunt naar de beschieting gewoon gaan kijken, maar 't was beroerd voor de mensen die het trof, dat hun huis werd platgebombardeerd.

- De evacuatie.

Als er tenslotte op 14 november weer een dode valt is de maat vol. Zijn voordien al vele mensen vrijwillig naar elders vertrokken, op 17 november wordt door de Engelsen, die inmiddels het commando hebben overgenomen, de evacuatie aangezegd. Voor velen komt dit als een echte bevrijding. Zolang men niet weg moet gaat men niet, maar dan gaat men toch beseffen dat het toch beter is. De mensen wordt aangeraden niet te veel mee te nemen. Het is immers maar van korte duur en er zal niets weggkomen. De geallieerden hebben immers genoeg. Alles is echter anders uitgekomen. Het is een vreemde uittocht. Alles wordt op boerenkarren en handkarren geladen, ook zwaar beladen fietsen met vaste banden. Sommigen hebben ergens iemand kunnen overhalen om met een vrachtauto naar Nieuwstadt te komen. Daar men aanvankelijk dacht, dat het maar van korte duur zou zijn, zocht men een onderkomen zo dicht mogelijk in de buurt. De eerste opvang kreeg het kasteel van Limbricht. Maar toen het langer ging duren trok men verder: Sittard, Geleen, Beek, Guttecoven, Grevenbicht enz. Velen vonden een goed onderkomen. 't Was wel behelpen,

want de meeste mensen hadden zelf hun woning hard nodig. Er was immers gedurende de gehele oorlog niet gebouwd. Toch onderhouden velen nog tot in lengte van jaren goede betrekkingen met hun vroeger evacuatieadres. 't Ergst was 't voor mensen met kleine kinderen. Die konden nergens beter ondergebracht worden, dan in gezinnen waar men zelf kleine kinderen had en daar was meestal geen plaats. Enkelen hebben het evacuatiebevel genegeerd. Zij bleven in Nieuwstadt, verzorgden hun vee zo goed en zo kwaad als het ging en hebben menig hachelijk avontuur beleefd.

- Evacuatie uit Nieuwstadt

Wie nu denkt, dat alle gevaar geweken was heeft het mis.

Op 16 december 1944 begon het Duitse tegenoffensief, operatie Herbstnebel, in de Ardennen tussen Mon-schau en Echternach. Geruchten gaan, dat in de Kerstnacht een groot offensief (Limburg-Eifel-België) is ingezet.

Op 26 december 1944 bereikten de Duitse troepen de Maas bij Dinant. Vanaf deze datum was er een keerpunt ten gunste van de geallieerden.

Tijdens dat Ardennen-offensief wordt een Nieuwstadts gezin, bestaande uit zes personen, op 17 december gedood te Sittard, terwijl ook nog enkele mensen in het verkeer van de geallieerde troepen om het leven kwamen (eind 1944 - begin 1945). De laatste dodelijke ongelukken in het dorp gebeurden toen op Tweede Kerstdag 1945 drie kinderen bij het spelen met een in een weiland gevonden mortier om het leven kwamen. Ook zijn later nog twee inwoners van Nieuwstadt, die in Montfort verbleven, en niet meer in de gelegenheid waren door de frontlijn naar Nieuwstadt terug te keren, tijdens een bombardement van 22 januari 1945, om het leven gekomen.

- Terugkeer naar Nieuwstadt

Als in de tweede helft van januari 1945 het front zich eindelijk verplaatst kunnen de bewoners weer terugkeren, althans degenen die hun huis nog terug vinden. De eerste aanblik, toen men Nieuwstadt binnenkwam, was troosteloos. De door vele tanks grotendeels kapotgereden wegen waren bezaaid met puin. De draden van het toen nog bovengronds elektrisch net hingen naar beneden. Nu pas merkt men wat vernield is en welke chaos is ontstaan. Er zijn 23 panden totaal verwoest, 5 zijn zeer zwaar beschadigd, 36 zwaar beschadigd, doch te herstellen, 131 panden licht beschadigd en tenslotte 70 panden met glas- en panschade. Dit waren nagenoeg alle panden van Nieuwstadt. Zeer zwaar beschadigd was begrijpelijk de kerk en vooral de toren. Naast het persoonlijk leed, dat vele gezinnen trof door dodelijke ongelukken en invaliditeit, kwam nu de zorg voor het materiële herstel. Ondanks het feit, dat de meeste woningen niet direct bewoonbaar waren, wilde men toch naar Nieuwstadt terug. Het huisraad dat men niet had meegenomen was voor het merendeel verdwenen, ondergebracht in andere panden of vernield. Aanvankelijk kwam het herstel moeilijk op gang.

Voor leniging van directe hulp was de Hulp-Actie-Rode-Kruis (H.A.R.K.) in het leven geroepen. Maar de vraag naar kleding, huisraad en meubels was dermate groot, dat 't in vele gevallen maar een druppel op een gloeiende plaat was. Dit sprak des te meer in gezinnen met kleine kinderen. De meeste goederen waren nog op de bon en waren bovendien van slechte kwaliteit. Men kan rustig stellen, dat nagenoeg alle huisraad dat toen gekocht werd, binnen een jaar aan vernieuwing toe was. Het herstel van de huizen vorderde eveneens langzaam. De hiermede belaste instantie, was de "Wederopbouw", later "Volkshuisvesting" genoemd. Tekeningen en begrotingen moesten worden ingediend, de schade werd opgenomen. Men kreeg een gedeeltelijke vergoeding. Op de zwaarst beschadigde panden werd uiteraard de grootste schade geleden. Naast de schade aan woningen en inboedel was door de geregelde beschietingen ook veel schade aangericht aan de bossen, vooral de bossen gelegen tussen Susteren en Nieuwstadt.

Ook lagen in de velden tussen de bebouwde kom en de Vloedgraaf langgerekte tankmijnenvelden, terwijl hier en daar verraderlijk opgestelde mijnen een grote bedreiging vormden.

Aanvankelijk werden de mijnen langs particuliere weg geruimd, later gecoördineerd door de "Mijnoprui-mingsdienst".

De schade beperkte zich niet alleen tot de bezittingen van de bewoners, ook aan wegen en bruggen was grote schade aangericht. Het duurde de nodige tijd voor dat het Rijk het nodige (maar veel te weinige) geld beschikbaar stelde. Lang duurde het voordat de bruggen konden worden hersteld. Over de Geleenbeek waren 3, over de Vloedgraaf 8 en over de Rodebeek 3 bruggen vernield. Velen zullen zich nog herinneren, dat over de Rodebeek in de Haverterweg een z.g. Baleybrug heeft gelegen. Alles bij elkaar genomen betekent de materiële schade, getoetst aan de huidige waarde vele miljoenen. Zeker werd door het Rijk bijgedragen, maar velen voelden de geleden schade nog jaren daarna. Toch werd dit materiële verlies zonder veel morren gedragen.

Bron: www.wegnaardebevrijding.nl

Oorlogsslachtoffers van Nieuwstadt 1940-1945

Biografische gegevens van de gevallen

door

Martin Cleven, Roermond

De hieronder genoemde bronnen zijn voor het samenstellen van dit gedenkboekje geraadpleegd; een aantal afbeeldingen en tekstpassages zijn overgenomen en/of vrij bewerkt. De biografische gegevens zijn verkregen via de gebruikelijke bronnen; de desbetreffende rijks- en gemeente-archieven (Maastricht, Sittard, Echt-Susteren, etc.) en het Centraal Bureau voor Genealogie te Den Haag. De foto's en bidprentjes komen uit eigen of anderen particuliere collecties of van de Heemkunde Vereniging Nieuwstadt.

- Limburgse monumenten vertellen; van H.J. Mans en A.P.M. Cammaert.
- Oorlogskroniek van Midden-Limburg (2de deel, 1948); van Willem Lenaers.
- Sittard Frontstad; oorlogsdagboek van pastoor-deken H.J.J. Haenraets.
- Nieuwstadt in de laatste dagen van de oorlog; artikel van Gerard Hennen (1919-2000) in "Nieuwstadt, van stad tot dorp" (uitg. Heemkundevereniging Nieuwstadt, 1977).
- Illustraties uit bovengenoemd boek (p. 104, 106) van de hand van H. v.d. Steeg.
- De prentjescollectie van de Heemkundevereniging Nieuwstadt.
- De fotocollectie van de Hr. Penders, Dieteren (gemerkt met 06/11/2003).

De laatste oorlogsdagen

In voetnoten worden de slachtoffers genoemd die onder de hierna beschreven omstandigheden, tijdens de laatste oorlogsdagen, de dood vonden. Meer informatie over hen vindt u op p. 13-27. Willem Lenaers verhaalt in zijn "Oorlogskroniek van Midden-Limburg" (2de deel, 1948) over Nieuwstadt het volgende:

Tussen de bevrijding van Sittard en Nieuwstadt lagen tien dagen. In die tijd, 19-29 september van 1944 beukten de snel naderende Amerikaanse kanonnen op het dorp.

De verwoeste kerk van Nieuwstadt

Pastoor Nicolaas Mertens vertelde dat een zijbeuk der monumentale kerk werd vernield. Eindelijk braken de Yankees door, in de omgeving werd gestreden. Maar met de bevrijding verstarde het front vóór Susteren en Echt.

Het dorp kwam onder Duits vuur.

- 12 november 1944.

H. Mis om 5 uur namiddag. Er waren enkele honderden gelovigen in de kerk toen een beschieting begon die drie kwartier duurde.

Er viel één dode. ¹⁾

- 14 november 1944.

Het was 8 uur voormiddag. Een man of tien in de kerk, toen de Duitsers een moordend vuur openden dat anderhalf uur duurde. Drie man vluchtten in de brandkast der sacristie, anderen zochten dekking onder de toren doch namen ook van daar de vlucht. De toren was eerst door de Duitsers en later door de geallieerden als uitkijkpost gebruikt. Begin november waren de Yankees door Tommies (Engelsen) afgelost.

Het kelderleven was begonnen. De toestand in de kelders was vaak ondragelijk. De kelders van Huize Wittem herbergden b.v. 165 personen. Het koken moest boven gebeuren en dan gooiden granaten letterlijk en figuurlijk roet in het eten. Omdat veel vee werd gedood, evenals op andere plaatsen, werd evenwel geen honger geleden.

- Op 18 en 19 november moest geheel Nieuwstadt evacueren naar Born, Geleen en Limbricht. Tijdens evacuatie werd veel geplunderd. Burgers spraken daarover hun verontwaardiging uit.

Nieuwstadt telde ongeveer 30 doden door granaten en mijnen. 20 Huizen werden geheel verwoest en zeer vele werden beschadigd. De prachtige St. Joannes-Baptist-kerk werd 23 december 1945 weer in gebruik genomen. Met Pasen 1946 was ze weer bijna in orde. Op 21 april werd in laatstgenoemd jaar ook een nieuw orgel ingezegend.

De prachtige kerk verrees als een sphinx uit haar as, maar een kanon op de Markt herinnerde aan de gruwel der verwoesting.

De noordkant van het viaduct in de Rijksweg naar Sittard werd nog gestut. Juist aan die kant stond in de "Duitse tijd" de smeekbede: "Wilhelmientje redt ons..."

Gerard Hennen vertelt in een boeiend artikel in "**Nieuwstadt, van stad tot dorp**" als volgt : *Frontlinies september 1944*

Reeds vroeg die maandagmorgen van 18 september 1944 stromen duitse soldaten, uit de richting Sittard, Nieuwstadt binnen. Hieruit kan men opmaken, dat Sittard bevrijd is. De Duitsers brengen de met paarden bespannen wagens op boerenerven onder, buiten het zicht van de geallieerde vliegtuigen. Daarna nestelen ze zich in de huizen, om iets eetbaars te vinden en te slapen. Ze zien er afgemat en verwaarloosd uit. Na enkele uren rust zijn ze weer marsklaar, maar een klein gedeelte blijft achter. Net genoeg om je het gevoel te geven, dat Nieuwstadt nog niet bevrijd is. Maar ... Sittard is bevrijd en Nieuwstadt zal ook vandaag aan de beurt komen. Of is 't morgen? De dag gaat voorbij.

Ook 19 september brengt geen verandering, totdat er 's-middags om vijf uur de eerste granaten vallen. Drie mensen vinden er de dood.

Grote verslagenheid. Wie had zoiets kunnen denken?

Op 20 september is er weer granaatvuur. Weer één dode. ³⁾ Angst maakt zich van iedereen meester. Men wordt er zich langzamerhand van bewust, dat Nieuwstadt aan het front ligt. Aan het snelle oprukken van de geallieerden is een eind gekomen. Maar waarom? Alles ging toch zo goed. Hoelang kan zoiets nog duren? Iedereen maakt gissingen, maar niemand weet 't. Pessimisten zeggen, dat het nog maanden kan duren. Laat ze nu ook nog gelijk krijgen!

De dagen die volgen zijn allen hetzelfde. 's-Morgens haastig wat eetbaars halen bij de boeren: melk, eieren. Rond tien uur komt een geallieerd verkenningsvliegtuig in de lucht. Traag cirkelt het rond. Net een sperwer, die op een prooi loert. Er wordt niet op geschoten. Het heeft ook geen zin. De Duitsers zouden alleen hun posities bekend maken. Zolang het vliegtuig in de lucht is, is alles betrekkelijk veilig. Maar als het plotseling verdwijnt komt het granaatvuur. Nu eens

verspreid, dan weer op bepaalde punten met tientallen tegelijk. Maar de mensen zijn inmiddels, door de ongelukken die gebeurd zijn, voorzichtiger geworden. Er vallen geen doden; men leert met het gevaar leven. De nachten zijn het ergst. Men durft niet meer op de eerste verdieping te slapen. Velen slapen in kelders, anderen gelijkvloers, sommigen in zelf gemaakte bunkers in de tuin. Trouw neemt men kleine dingen van waarde, of waaraan men gehecht is, mee. Door de bombardementen is het elektrisch licht in heel Nieuwstadt uit-gevallen. Met goed afgeschermdde petroleumlampen - je snapt niet waar ze vandaan zijn gehaald - zoekt men op de tast de weg door het huis. Buiten durft men helemaal geen licht te maken: deels uit angst voor de Duitsers, deels voor eigen veiligheid. Soms hoor je midden in de nacht voetstappen op straat. Zijn het Duitsers? Wie zou het anders zijn? Burgers mogen immers na spertijd niet op straat; ze zouden trouwens ook niet durven. Zullen ze aankloppen, zul je open doen, wat zullen ze vragen? Je weet het niet. Langzaam verwijderen zich de voetstappen. Goddank.

Plotseling granaatvuur midden in de nacht. Je weet niet wat gebeurt. Waarom wordt er geschoten? Zijn er doden gevallen? Eindeloos lange nachten. Er is heel wat gebeden.

2) *H. Lousberg, J.H. Keijbeek, M.H. Colaris*

3) *E.L.H. Nottelman*

De Duitsers hebben een uitkijkpost in de kerktoren. Dit is immers het hoogste punt van het dorp. Tot grote ergernis van de Duitsers worden de telefoonkabels er heen enkele keren doorgeknipt. De Duitsers dreigen met doodschieten als het nog eens gebeurt. En het verhaal gaat, dat het ook nog eens gebeurd is in de nacht vóór de bevrijding. Eten is nog redelijk genoeg aanwezig, maar men moet niet te kieskeurig zijn. Melk en eieren gaat wel, zwartbrood ook. Soms ook vlees, al is het dan afkomstig van noodslachting van door granaten getroffen vee.

29 September begint als iedere dag. Of is hij toch anders? Misschien lijkt het achteraf maar zo. Vrij vroeg is er 's-morgens al mitrailleurvuur. Dat is men niet gewend. Het duurt enkele uren en wordt beantwoord met mitrailleurvuur dat steeds dichterbij komt. Het is op het geluid na te gaan van zwaarder kaliber. Later weet men dat het tankgeschut is. Eindelijk is het schieten afgelopen. Zijn we nu bevrijd? Nog maar even wachten. Aan de ramen gluren; soldaten in andere uniformen. Zijn dat geallieerden? Voorzichtig gaat men naar buiten. Aanvankelijk is het moeilijk om contact met hen te krijgen, ze zijn op hun hoede. Je tracht in gesprek met hen te komen. Je schoolengels is toch wat anders, dan die Amerikaanse tongval. Je rookt de eerste echte sigaretten. Dat is wat anders dan "Congsi" (het enige merk dat de laatste jaren op de bon te krijgen was, wat van alles gemaakt was, behalve van tabak).

Wat hebben die Amerikanen materiaal. Alles lijkt geweldig. Iedereen wil de bevrijders laten zien hoe blij hij is en na enkele uren lijkt het alsof men al weken bevrijd is. Aan feesten wordt wel nog niet gedacht. Er is immers in veel gezinnen te veel leed. Maar is wel alles voorbij?

Op 4 oktober valt er al weer een dodelijk slachtoffer 4) door het granaatvuur van Duitse zijde.

Op 12, 20, 28 en 29 oktober iedere dag een dode. 5) Misschien komt het omdat men wat roekelozer is geworden. Misschien lijkt het nu -na zoveel jaren- vreemd, maar de kerkdiensten gaan, ondanks granaatvuur, gewoon door. En de kerk is ook een van de punten die het zwaarst worden beschoten. Pastoor Mertens is niet bang en veel mensen gaan naar de kerk.

Op 12 november echter, tijdens een avonddienst, wordt de kerktoren voor de zoveelste maal onder vuur genomen. 't Klinkt hol en onheilspellend in de kerk. In het schemerdonker zijn de lichtflitsen van de uiteenspattende granaten als een zwaar onweer bij nacht. De mensen vluchten voor zover plaats is onder de kerktoren, zelfs op de trap naar boven. Daar is immers de meeste beschutting. Sommigen trachten de kerk te ontvluchten. Eén kerkganger moet het met de dood betalen. 6)

Nu worden geen kerkdiensten meer gehouden, het gevaar is te groot.

Toch komt het bij niemand op, dat de Duitsers nog eens terug kunnen komen. 's-Morgens rijden de tanks uit de kom van het dorp weg, om enkele honderden meters buiten de rand van de bebouwing stelling te nemen. Tegen het vallen van de avond komen ze weer terug. De buiten de kom gelegen huizen aan de Haverter- en Millenerweg zijn overdag binnen het bereik van de geallieerden maar 's-nachts trekken de Duitsers er in. De bewoners van die huizen zijn reeds vertrokken o.a. naar huis Wittem. De geallieerden schieten vanuit het Limbrichterbos - over het dorp heen - de bewuste huizen plat. Je kunt naar de beschieting gewoon gaan kijken, maar 't was beoernd voor de mensen die het trof, dat hun huis werd platgebombardeerd.

4) A.C. Schouten-Stefens

5) T.A. Dautzenberg, G.H. Smeets, H. Jager, P.J. Stefens

6) M. Cleven (ook genoemd op p

De evacuatie

Als er tenslotte op 14 november weer een dode 7) valt is de maat vol. Zijn voordien al vele mensen vrijwillig naar elders vertrokken, op 17 november wordt door de Engelsen, die inmiddels het commando hebben overgenomen, de evacuatie aangezegd. Voor velen komt dit als een echte bevrijding. Zolang men niet weg moet gaat men niet, maar dan gaat men toch beseffen dat het toch beter is. De mensen wordt aangeraden niet te veel mee te nemen. Het is immers maar van korte duur en er zal niets weggkomen.

De geallieerden hebben immers genoeg. Alles is echter anders uitgekomen. Het is een vreemde uittocht. Alles wordt op boerenkarren en handkarren geladen, ook zwaar beladen fietsen met vaste banden. Sommigen hebben ergens iemand kunnen overhalen om met een vrachtauto naar Nieuwstadt te komen. Daar men aanvankelijk dacht, dat het maar van korte duur zou zijn, zocht men een onderkomen zo dicht mogelijk in de buurt. De eerste opvang kreeg het kasteel van Limbricht. Maar toen het langer ging duren trok men verder: Sittard, Geleen, Beek, Guttecoven, Grevenbicht enz. Velen vonden een goed onderkomen. 't Was wel behelpen, want de meeste mensen hadden zelf hun woning hard nodig. Er was immers gedurende de gehele oorlog niet gebouwd. Toch onderhouden velen nog tot in lengte van jaren goede betrekkingen met hun vroeger evacuatieadres. 't Ergst was 't voor mensen met kleine kinderen. Die konden nergens beter ondergebracht worden, dan in gezinnen waar men zelf kleine kinderen had en daar was meestal geen plaats. Enkeligen hebben het evacuatiebevel genegeerd. Zij bleven in Nieuwstadt, verzorgden hun vee zo goed en zo kwaad als het ging en hebben menig hachelijk avontuur beleefd.

Wie nu denkt, dat alle gevaar geweken was heeft het mis.

Op 16 december 1944 begon het Duitse tegenoffensief, operatie Herbstnebel, in de Ardennen tussen Monschau en Echternach. Geruchten gaan, dat in de Kerstnacht een groot offensief (Limburg-Eifel-België) is ingezet.

Op 26 december 1944 bereikten de Duitse troepen de Maas bij Dinant. Vanaf deze datum was er een keerpunt ten gunste van de geallieerden.

Tijdens dat Ardennen-offensief wordt een Nieuwstadts gezin, bestaande uit zes personen, op 17 december gedood 8) te Sittard, terwijl ook nog enkele mensen 9) in het verkeer van de geallieerde troepen om het leven kwamen (eind 1944 - begin 1945).

De laatste dodelijke ongelukken in het dorp gebeurden toen op Tweede Kerstdag 1945 drie kinderen 10) bij het spelen met een in een weiland gevonden mortier om het leven kwamen. Ook zijn later nog twee inwoners 11) van Nieuwstadt, die in Montfort verbleven, en niet meer in de gelegenheid waren door de frontlijn naar Nieuwstadt terug te keren, tijdens een bombardement van 22 januari 1945, om het leven gekomen.

7) M.M. Hodzelmans-Cleven

8) echt. Hanssen-Rutten, dochter M.H. Hermanns-Hanssen en haar 3 kinderen

9) de mannen: Hennen, Herzig, Klaassen, Logister, Smeets, Stefens, van Thoor, Reiners

¹⁰⁾ *de kinderen: Joseph Streukens, Albert Widdershoven, Antoon Rademakers*

¹¹⁾ *de twee broers: Thomas en Pierre Lorens (en verloofde Gerda Muijres)*

De terugkeer

Als in de tweede helft van januari 1945 het front zich eindelijk verplaatst kunnen de bewoners weer terugkeren, althans degenen die hun huis nog terug vinden. De eerste aanblik, toen men Nieuwstadt binnenkwam, was troosteloos. De door vele tanks grotendeels kapotgereden wegen waren bezaaid met puin. De draden van het toen nog bovengronds elektrisch net hingen naar beneden. Nu pas merkt men wat vernield is en welke chaos is ontstaan.

Er zijn 23 panden totaal verwoest, 5 zijn zeer zwaar beschadigd, 36 zwaar beschadigd, doch te herstellen, 131 panden licht beschadigd en tenslotte 70 panden met glas- en panschade. Dit waren nagenoeg alle panden van Nieuwstadt. Zeer zwaar beschadigd was begrijpelijk de kerk en vooral de toren.

Naast het persoonlijk leed, dat vele gezinnen trof door dodelijke ongelukken en invaliditeit, kwam nu de zorg voor het materiële herstel. Ondanks het feit, dat de meeste woningen niet direct bewoonbaar waren, wilde men toch naar Nieuwstadt terug. Het huisraad dat men niet had meegenomen was voor het merendeel verdwenen, ondergebracht in andere panden of vernield. Aanvankelijk kwam het herstel moeilijk op gang.

Terugkeer naar Nieuwstadt

Voor leniging van directe hulp was de Hulp-Actie-Rode-Kruis (H.A.R.K.) in het leven geroepen. Maar de vraag naar kleding, huisraad en meubels was dermate groot, dat 't in vele gevallen maar een druppel op een gloeiende plaat was. Dit sprak des te meer in gezinnen met kleine kinderen. De meeste goederen waren nog op de bon en waren bovendien van slechte kwaliteit. Men kan rustig stellen, dat nagenoeg alle huisraad dat toen gekocht werd, binnen een jaar aan vernieuwing toe was. Het herstel van de huizen vorderde eveneens langzaam. De hiermede belaste instantie, was de "Wederopbouw", later "Volkshuisvesting" genoemd.

Tekeningen en begrotingen moesten worden ingediend, de schade werd opgenomen. Men kreeg een gedeeltelijke vergoeding. Op de zwaarst beschadigde panden werd uiteraard de grootste schade geleden.

Naast de schade aan woningen en inboedel was door de geregelde beschietingen ook veel schade aangericht aan de bossen, vooral de bossen gelegen tussen Susteren en Nieuwstadt. Ook lagen in de velden tussen de bebouwde kom en de Vloedgraaf langgerekte tankmijneenvelden, terwijl hier en daar verraderlijk opgestelde mijnen een grote bedreiging vormden. Aanvankelijk werden de mijnen langs particuliere weg geruimd, later gecoördineerd door de "Mijn-opruimingsdienst".

De schade beperkte zich niet alleen tot de bezittingen van de bewoners, ook aan wegen en bruggen was grote schade aangericht. Het duurde de nodige tijd voor dat het Rijk het nodige (maar veel te weinige) geld beschikbaar stelde. Lang duurde het voordat de bruggen konden worden hersteld. Over de Geleenbeek waren 3, over de Vloedgraaf 8 en over de Rodebeek 3 bruggen vernield. Velen zullen zich nog herinneren, dat over de Rodebeek in de Haverterweg een z.g. Baleybrug heeft gelegen. Alles bij elkaar genomen betekent de materiële schade, getoetst aan de huidige waarde vele miljoenen. Zeker werd door het Rijk bijgedragen, maar velen voelden de geleden schade nog jaren daarna. Toch werd dit materiële verlies zonder veel morren gedragen.

Hierna volgt nog de lijst van burgers die door oorlogshandelingen werden gedood.

Lijst van burgerslachtoffers

(zie ook de voetnoten op p. 4-7)

Lousberg, Hendrik.....	19 september 1944
Keijbeek, Johannes Hubertus.....	19 september 1944
Colaris, Martin Hubert.....	19 september 1944
Nottelman, Eugène Louis Hubert.....	20 september 1944
Schouten-Stefens, Anna Catharina.....	4 oktober 1944
Smeets, Gerarda Hubertina.....	20 oktober 1944
Jager, Harm.....	28 oktober 1944
Stefens, Peter Joseph.....	29 oktober 1944
Heffels, Johannes Hubertus *) (afkomstig van Born).....	7 november 1944
Cleven, Martinus.....	12 november 1944
Hodzelmans-Cleven, Maria Mathilda.....	14 november 1944
Hanssen, Willem (bombardement Sittard).....	17 december 1944
Hanssen-Rutten, Hubertina (bombardement Sittard).....	17 december 1944
Hermans-Hanssen, Maria Helena (bombardement Sittard).....	17 december 1944
Hermans, Johannes Wilhelmus (bombardement Sittard).....	17 december 1944
Hermans, Maria Hubertina (bombardement Sittard).....	17 december 1944
Hermans, Peter Joseph (bombardement Sittard).....	17 december 1944
Herzig, Jan Joseph (ongeval geall. mil. transp.).....	18 december 1944
Lorens, Peter Joseph (gewond Montfort, overl. Sittard).....	25 januari 1945
Lorens, Thomas (vermoedelijk overl. Montfort).....	25 januari 1945
Reiners, Maria Joseph Hendrik.....	2 februari 1945
van den Bogaard, Josephus Henricus.....	21 februari 1945
Janssen, Andreas Josephus.....	21 februari 1945
van Thoor, Theodorus.....	27 februari 1945
Logister, Joseph Willem.....	18 maart 1945
Stefens, Hubertus.....	18 maart 1945
van Mil, Wilhelm Antoon *) (afkomstig van Geleen).....	10 april 1945
Hennen, Leonard (ongeval op 21 februari 1945).....	7 juni 1945
Klaassen, Peter Johannes.....	27 juni 1945
Widdershoven, Albert Jules Joseph.....	26 december 1945
Streukens, Josephus Gerardus Johannes.....	26 december 1945
Rademakers, Antonius Franciscus.....	26 december 1945
Smeets, Joannes Hubertus *) (ongeval geall. mil. transp.).....	9 november 1947

*) niet vermeld op monument (afkomstig van elders)

Resultaat

Geraadpleegde literatuur verwijst duidelijk naar oorlogshandelingen binnen het gehele onderzoeksgebied. Daaruit kan worden opgemaakt dat binnen het gehele onderzoeksgebied OO aanwezig kunnen zijn.

Conclusie: Op basis van informatie verkregen uit literatuur is het onderzoeksgebied verdacht op de aanwezigheid van OO.

5.2 Informatie uit eerder uitgevoerde vooronderzoeken

- Bodac BV Vooronderzoek CE Op de Brug- Sittardweg nr. H 4001
Datum 17-02-2014;

Conclusie uit bovenstaand onderzoek

Op basis van het geraadpleegde bronnenmateriaal kan het gehele onderzoeksgebied worden beschouwd als **verdacht** op de aanwezigheid van CE in de vorm van geschutmunitie tot 15cm.

5.3

- Cees van den Akker Advies
QuickScans Vooronderzoek Conventionele Explosieven
Opdrachtgever Gemeente Echt-Susteren
Projectnaam Centrumgebied Nieuwstadt
Projectkenmerk CA/ 016-08

Conclusie bovenstaand onderzoek

In opdracht van de gemeente Echt-Susteren is door **CEES VAN DEN AKKER ADVIES** een QuickScan Vooronderzoek Opsporen Conventionele Explosieven uitgevoerd. De bevindingen hiervan zijn vastgelegd in rapport CA / 016-08.

Op basis van bronnenmateriaal (literatuur en archieven) kan gesteld worden dat er oorlogshandelingen hebben plaatsgevonden in Nieuwstadt. Er zijn feitelijke aanwijzingen aangetroffen welke verwijzen naar mogelijke Conventionele Explosieven of delen daarvan binnen het onderzoeksgebied "Nieuwstadt". (pag. 7.)

Wij classificeren het onderzochte gebied als **verdacht van CE**.

5.4. Archief Explosieven Opruimingsdienst Defensie (EODD)

Opgave van meldingen en ruimingen

Bij de EODD te Culemborg zijn verschillende meldingen van OO (MORA's) met betrekking tot het onderzoeksgebied aangetroffen. In de onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de aangetroffen OO in het onderzoeksgebied. Deze opgave is niet uitputtend

MORA/WO	DATUM	OMSCHRIJVING	LIGPLAATS	PLAATS
11977987	7-09-1977	1x grnt l.40cm Ø10cm	Kampweg	Nieuwstadt
19821553	06-05-1982	1x grnt l.30cm Ø8cm	Rijksweg	Nieuwstadt
19840633	15-03-1984	1x grnt l.40cm Ø10cm	Susterderweg	Nieuwstadt
19850814	5-4- 1985	1x grnt l.35cm Ø12cm	Altaarweideweg	Nieuwstadt
19852785	6-9- 1985	1x grnt l.40cm Ø10cm	kasteel Miller	Nieuwstadt
19853043	28-9- 1985	1x grnt l.40cm Ø10cm	Millenerweg	Nieuwstadt
19871857	10-7-1987	1x grnt l.35cm Ø8cm	Gelderstraat 50	Nieuwstadt
19873127	10-11-1987	1x grnt l.40cm Ø15cm	Beijersstraat 24	Nieuwstadt
19893558	3-11-1989	1x grnt l.40cm Ø12cm		Nieuwstadt
19901206	7-5-1990	1x mgr l.20cm Ø4cm	Haam van Mille	Nieuwstadt
19921064	08-05-1992	4x grnt l.30cm Ø8cm	Daalderhaag 1	Nieuwstadt
19922798	23-12-1992	1x bgr l.30cm Ø10cm	Millenerweg	Nieuwstad
19941930	19-09-1994	1x bolvormingvoorw h.8cmØ10cm	Limbrichterweg 2	
19731545		Staafrandbom 1kg	Rijksweg Roermond –	Nieuwstad

			Sittard T.h.v. Café de Vos.	
19740020		35x brandbom 1kg -	Randenbur- gerweg	Nieuwstad
19771768		Rkg 105mm met rookpot	Langs de Susterder- weg	Nieuwstad
19771735		Bg 10,5cm Afgeschoten Sb Geschutmunitie Duits	Haverterweg bij brug over beek	Nieuwstadt
19791681		Hgr MKII - Met ontst Hand- granaten Amerikaans	Kampweg	Nieuwstadt
19793579			Kampweg Niet gevon- den	Nieuwstadt
19791645			Markt 13	Nieuwstadt
20001240		Bg 15cm Af- geschoten AZ1 Geschutmunitie Duits	Schoolstraat (op het- schoolplein)	Nieuwstadt
20020280		Bg 10,5cm Afgeschoten AZ1 Geschutmunitie Duits	De Markt	Nieuwstadt
20020479		Mgr. 8 cm - Duits	Schoolstraat 7	Nieuwstadt
20020546		1x bg 7.5 cm, 2xAT gr, 1x rest Stielgr, 1x 2 cm bg 100 KKM in magazijn en 1 x staartstuk van 8 cm mgr.	Susterder- poort	Nieuwstadt
20040544		Bg. 25 pr Brits	Krekel- zankweg	Nieuwstadt
20061730		Restant van 7.3 cm raket Duits	Krekel- zankweg	Nieuwstadt

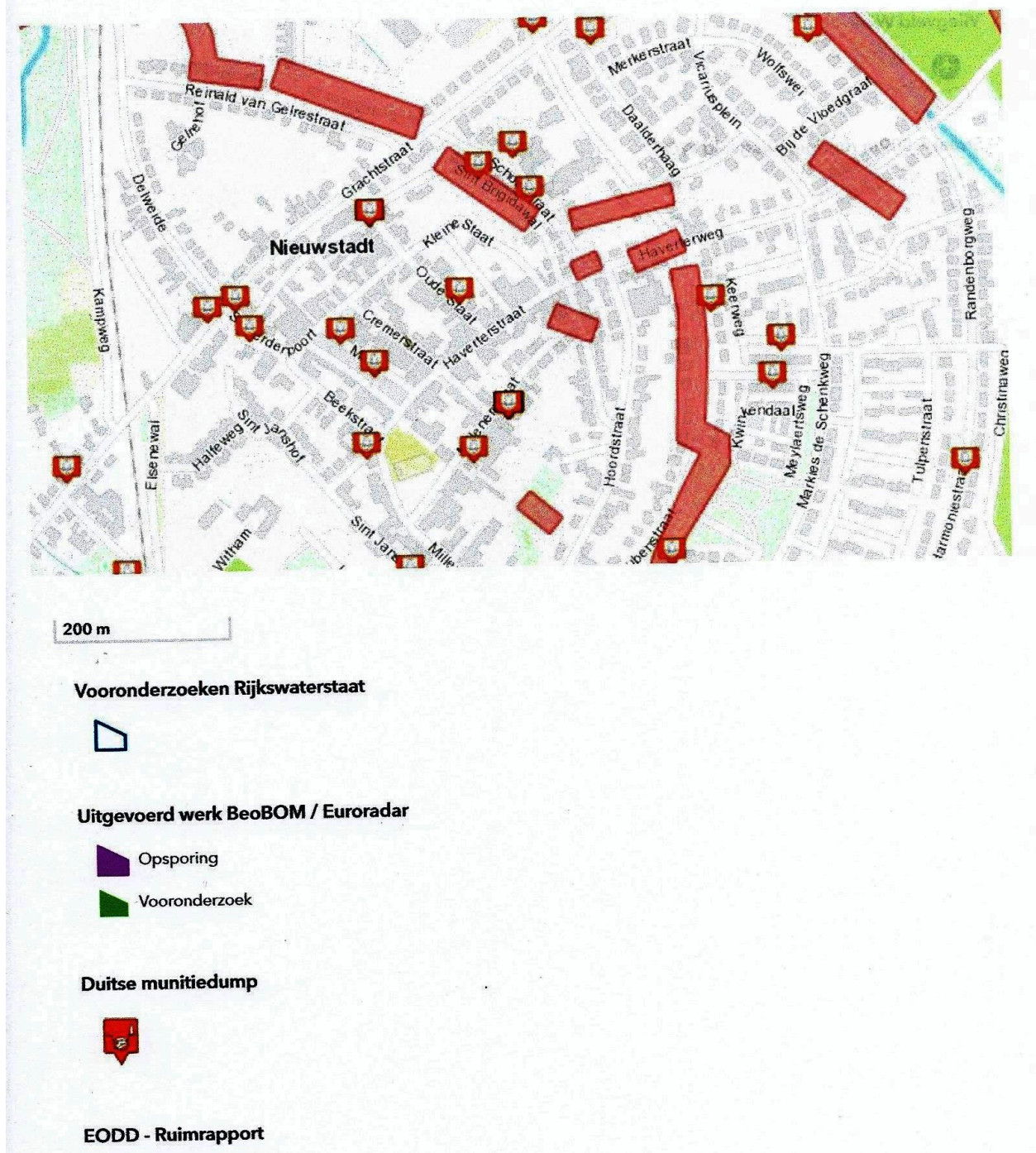
Resultaat

In de geraadpleegde archieven EODD meldingen OO, zijn feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op de aanwezigheid van mogelijke OO binnen het onderzoeksgebied

Advies

Het onderzoek gebied kwalificeren wij op basis van het geanalyseerde feitenmateriaal als ver-
dacht op de aanwezigheid van OO

5.5 Ruimingskaart BeoBOM

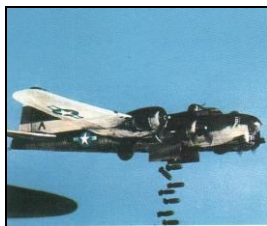
Meldingen van mogelijke explosieven opgetekend op bovenstaande kaart. Bron: BEOBom.
Op bovenstaande kaart zijn de meldingen van mogelijke OO aan EOD vanaf 1972 aangegeven.

Resultaat: Er zijn een aantal meldingen van ruiming OO in de omgeving en één ruiming
Binnen het projectgebied ingetekend.

Conclusie: Er zijn feitelijke aanwijzingen van ruiming OO binnen het projectgebied aangetroffen.

5.6 Opgave van uitgevoerde bombardementen neergekomen vliegtuigen te Mechelen

(Bron: Archief Cees van den Akker Advies)

4 oktober 1943

Neergekomen Messerschmitt Bf 109 G-6 Gelbe 5 van het 6./JG 3 "Udet" om 10.30 uur te Nieuwstadt, Sittard.

8 oktober 1943

Neergekomen Messerschmitt Bf 109 G-6 van het 6./JG 3 "Udet" te Nieuwstadt, Susteren.

22 mei 1944

Bombardement op Nieuwstadt.

1 september 1944

Bombardement in de omgeving van Nieuwstadt. Getroffen werden enkele gastoevoerleidingen.

Resultaat

In de geraadpleegde archieven neergekomen vliegtuigen en bombardementsgegevens zijn aanwijzingen gevonden welke wijzen op de mogelijk aanwezigheid van afwerpmunitie (brandbommen) binnen het onderzoeksgebied. Exacte locaties zijn niet te herleiden.

Conclusie: Ter plaatse van het projectgebied zijn geen feitelijke aanwijzingen van achtergebleven OO aangetroffen.

5.7 Archieven Luchtfotocollecties

Bron: Dotka.com

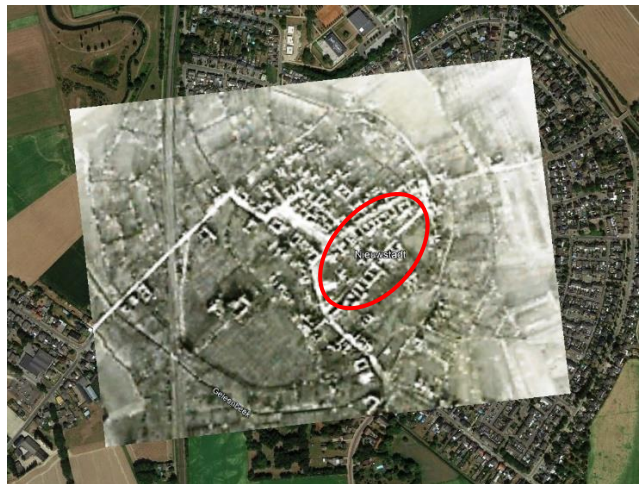
De digitale fotocollecties van de Topografische Dienst Kadaster 1940-1945 en Speciale Collecties Wageningen UR zijn geraadpleegd.

Bron: Dotka.com

De digitale fotocollecties van de Topografische Dienst Kadaster 1940-1945 en Speciale Collecties Wageningen UR zijn geraadpleegd.

Uit de totale collectie is één bruikbare foto geselecteerd en bestudeerd:

Nieuwstadt: 106 G - 3247 van 19 november 1944.

Overlay luchtfoto op bestaande situatie

Uitsnede van luchtfoto 3247 van 19 november 1944

Deze foto is van grote hoogte genomen. Binnen het onderzoekgebied zijn geen kraters of loopgraven waar te nemen.

Conclusie: In de collectie Dotka.com is een bruikbare foto aangetroffen. Een uitsnede is hierboven afgedrukt. Deze foto geeft geen feitelijke aanwijzing van mogelijk aanwezige OO.

6. Gemeentelijke archieven

In het gemeentelijk archief van gemeente Echt-Susteren zijn de navolgende archieven van de voormalige gemeente Nieuwstadt geraadpleegd:

Invoer nr.	Dossier	Relevante aanwijzingen voor het onderzoeksgebied	Aanwijzingen van OO binnen het onderzoeksgebied
233	Schade aan gemeentehuis en inventaris	ja	ja
236	Betreft schadeherstel aan de RK Kerk te Nieuwstadt	ja	ja
33	Rapportage omtrent de toestand van de gemeente net na de bevrijding in 1945. Er wordt vermeld dat ene Luitenant de Vries (wonende te Geleen) ingeschakeld wordt om de in de gemeente aanwezige niet ontploft munitie veilig te stellen (zie inventarisnummer 413). De in een van de brieven vermelde inventarislijst met bij de gemeente bekende locaties van munitie ontbreekt helaas. Er wordt wel een opsomming gemaakt van enkele oorlogshandelingen in de gemeente en de gevolgen hiervan: - <i>"Onze plaats had van den oorlog veel te lijden. Gedurende 5 maanden liep de frontlijn door het grondgebied der gemeente, vlak langs de bebouwde kom. De laatste twaalf dagen voor de bevrijding lag ze onder zwaar geallieerd artillerievuur, terwijl na de bevrijding gedurende 5 maanden Duitse kanonnen ze beschoten. Deze beschietingen, alsmede ongelukken met Landmijnen leverden 25 burgerslachtoffers aan doden en 15 gewonden. De aantallen gedode en gewonden militairen zijn ons niet bekend."</i> - <i>"In de gemeente liggen diverse mijnenvelen alsmede een massa verspreide mijnen, tot grote schade van het landbouwende deel der bevolking, dat een groot percentage van zijn akkerland niet kan bewerken en diensgevolge niet alleen de oogst van verleden jaar niet kon binnenhalen doch ook de volgende oogst mist. Thans is er hier een groep mijnenruimers gelegerd, die met opruimen der mijnen bezig is."</i>	ja	ja
539	Lijst met oorlogsslachtoffers in de voormalige gemeente Nieuwstadt. Relevant zijn: - Anna Stefens (Millenerstraat 65) overleden door oorlogshandelingen op 4 oktober 1944	ja	ja

	- Joseph Logister (Hoordstraat 86) overleden op 18 maart 1945 - Hubertus Stefens (Hoordstraat 89) overleden op 18 maart 1945 - Josephus Janssen (Millenerweg 6) overleden door oorlogshandelingen op 21 februari 1945 - Peter Lorens (Hoordstraat 88) overleden door oorlogshandelingen op 25 januari 1945 - Peter Stefens (Hoordstraat 89) overleden door oorlogshandelingen op 29 oktober 1944		
231	Gegevens in lijstvorm met betrekking tot schade aan woningen in de voormalige gemeente nieuwstadt. Voor dit onderzoek zijn relevant: - Millenerweg 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14. - Hoordstraat 85, 86, 87, 88, 89 - Millenerstraat 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75 - Millenerpoort 24, 25, 26, 27, 28, 29, 32, 49 Deze woningen hebben alle zware tot zeer zware schade geleden van granaattreffers.		

Resultaat

In de geraadpleegde gemeente archieven zijn feitelijke aanwijzingen gevonden welke wijzen op de mogelijk aanwezige OO binnen het onderzoeksgebied kern Nieuwstadt.

7 ANALYSE VAN BRONNEN

7.1

- Literatuur

Resultaat: In de geraadpleegde literatuur zijn aanwijzingen gevonden welke wijzen op de oorlogshandelingen in de omgeving en mogelijk ook binnen het projectgebied. Feitelijke aanwijzingen om exacte locaties van mogelijke OO binnen het projectgebied op te tekenen zijn niet gevonden.

Conclusie: Op basis van informatie verkregen uit meerdere literatuurbronnen is het onderzoeksgebied niet verdacht op de aanwezigheid van OO.

7.2 Archieven

- Opgave van uitgevoerde bombardementen te Nieuwstadt

Resultaat: In de geraadpleegde archieven neergekomen vliegtuigen en bombardementsgegevens zijn geen aanwijzingen gevonden welke wijzen op de aanwezigheid van OO.

Conclusie: Op basis van informatie verkregen uit archieven neergekomen vliegtuigen en bombardementsgegevens is het onderzoeksgebied niet verdacht op de aanwezigheid van OO.

7.3

- Opgave geruimde explosieven

Resultaat: Uit de opgave van geruimde explosieven door EODD blijkt dat in de nabijheid van het projectgebied OO zijn geruimd. Binnen het projectgebied is één meldingen bekend.

Conclusie: Op basis van informatie verkregen uit archieven EODD is het projectgebied verdacht op de aanwezigheid van OO.

7.4

- Overzicht geruimde explosieven BEOBom

Opgetekende meldingen duiden op ruiming ter plaatse en in de directe omgeving van het projectgebied.

Conclusie: Op basis van informatie verkregen van de ruimingskaart is het projectgebied verdacht op de aanwezigheid van OO.

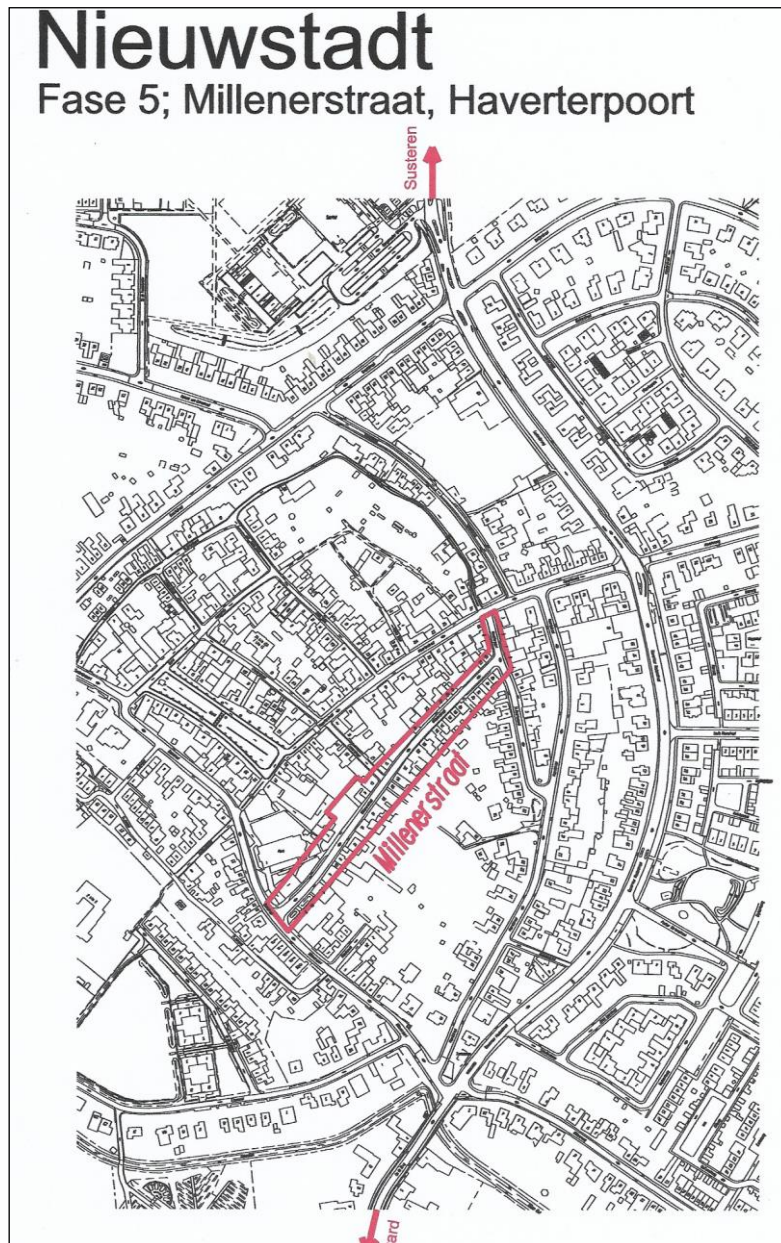
7.5

- Analyse van luchtfoto's

Resultaat: Er is één foto's aangetroffen van het onderzoeksgebied.

Conclusie: Analyse van luchtfoto's geeft geen informatie over het onderzoeksgebied.

8. AFBAKENING GEBIEDEN

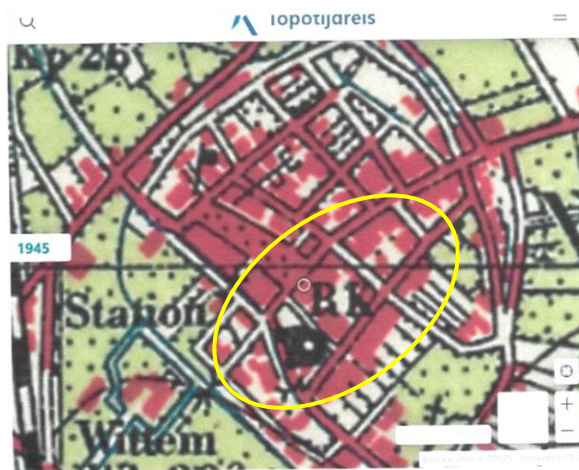

De contouren van het werkgebied zijn aangegeven op bovenstaande tekeningen.

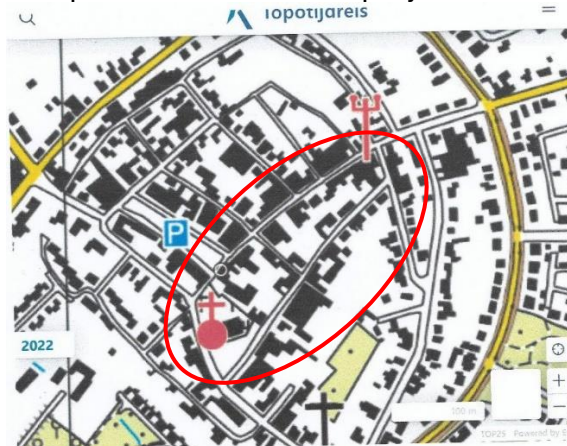
9. CONTRA- INDICATIE

Het huidige wegenpatroon is nog nagenoeg gelijk aan de ligging ten tijde van de Tweede Wereldoorlog. De bebouwing binnen het onderzoeksgebied is na de oorlog uitgebreid. Tevens zijn in de naoorlogse periode kabels en leidingen gelegd, riolering en verhardingen aangebracht. Bij deze werkzaamheden zijn grondroerende werkzaamheden uitgevoerd. Aangenomen mag worden dat bij het uitvoeren van naoorlogse grondwerkzaamheden binnen het onderzoeksgebied, eventueel aangetroffen explosieven zijn geruimd.

Topografische kaart van 1945 en 2022

Top. kaart 1945 Bron: Topotijdreis

Top. kaart 2020 Bron: Topotijdreis

10. Leemten in kennis

- In het archief zijn slechts weinig relevante stukken aangetroffen over naoorlogse bodemroering;
- Er is één geschikte luchtfoto's beschikbaar daterende van de periode direct na de oorlogshandelingen in het onderzoeksgebied, hierdoor zijn de exacte locaties van, bijvoorbeeld, latere artilleriebeschietingen en aangelegde stellingen niet vast te stellen.

11. CONCLUSIE

- Op basis van bronnenmateriaal (literatuur en archieven) kan gesteld worden dat er feitelijke aanwijzingen zijn aangetroffen welke duiden op OO of delen daarvan binnen het onderzoeksgebied.
- Het projectgebied is **verdacht van OO**.

12. Afbakening verdacht gebied

Classificatie verdacht / onverdacht

Uit het literatuuronderzoek komt naar voren dat zich tot 29 september 1944 grote aantallen Duitse militairen hebben opgehouden in het onderzoeksgebied. Nieuwstadt is tijdens deze periode ingebouwd in het Duitse verdedigingssysteem aan de zuidkant van het Roerbruggenhoofd. De eerste boerderij die men tegenkwam vanaf Sittard (zie de inventarisatiekaart) diende in binnen dit systeem als Gefechtsvorpost (verdedigingswerk). Het onderzoeksgebied is in de periode tot 29-09-1944 zwaar beschoten door geallieerde artillerie, met name door Amerikaans 105mm geschut en Britse 25 ponders.

Tevens zijn er vanaf 29-09-1944 gedurende 5 maanden Duitse beschietingen met 10,5cm en 15cm munitie uitgevoerd op het onderzoeksgebied.

Op 29-09-1944 hebben er in het onderzoeksgebied ook straatgevechten plaatsgevonden, waarbij verschillende soorten infanteriemunitie achtergelaten en verschoten is.

Tevens zijn er over en weer gevechtspatrouilles uitgevoerd rond het onderzoeksgebied.

Op basis van het geraadpleegde bronnenmateriaal kan het gehele onderzoeksgebied worden beschouwd als **verdacht** op de aanwezigheid van OO in de vorm van geschutmunitie tot 15cm. (Kaart op pag. 5)

13. Aan te treffen OO

Afbakening van het gebied in het verticale vlak

Op basis van het feitenmateriaal kunnen de navolgende soorten, hoeveelheden en verschijningsvorm van OO voorkomen.

De diversiteit in soort en kaliber van aangetroffen explosieven is te herleiden uit de opgave van EODD. (Blz.17 en 18)

Soort explosief	Verwachte verschijningsvorm	Verwachte hoeveelheid	Indicatieve diepteligging OO
Klein kaliber munitie	Verschoten, achtergelaten of gedumpt	Tientallen	tot 0,50 m. -/- m. v.
Hand en geweer granaten	Geworpen, verschoten.	Enkele tot tientallen	tot 0,50 m. -/- m. v
Geschutmunitie	Verschoten, achtergelaten	Enkele	Tot 2,00 m. -/- m. v
Lucht/grond doel raketten	Verschoten	Worden niet verwacht	
Mijnen		Worden niet verwacht	Tot 1.50m. -/- m. v.
Afwerpmunitie, (brandbommen)	Afgeworpen	Worden niet verwacht	Tot 1.00 m. -/- m.v.

14. Risicoanalyse

Op basis van de uit te voeren werkzaamheden en de hierbij optredende effecten, is het mogelijk een analyse te maken van de invloed van effecten op eventueel aanwezige CO. De effecten die invloed kunnen hebben op OO zijn voornamelijk:

- Trillingen in de omgeving van het OO
- Toucheren van het OO: toucheren van een OO kan worden veroorzaakt door Graafwerkzaamheden.
- Bewegen van het OO: bewegen van een OO kan worden veroorzaakt door graafwerkzaamheden of contact van het OO.

De risicoanalyse is een conclusie volgend uit verkregen informatie van het "Vooronder OO" in relatie met de uit te voeren werkzaamheden en grondgebruik.

De risicoanalyse is gebaseerd op het inschalen van de kans op de aanwezigheid van OO in het werkgebied (K), de kans dat men in aanraking komt met OO bij werkzaamheden en/of gebruik van de grond (B) en het effect van een eventueel ongeval (E).

Aan de hand hiervan kan een waarde met betrekking tot risico worden bepaald.

Formule risicowaarde: Kans op aanwezigheid (K) x kans dat men in aanraking komt met explosief (B) x effect (E) = Risico waarde.

K - waarde	Kans op aanwezigheid conventioneel explosief
7 - 10	Redelijk tot groot (70 – 100 %)
3 - 7	Mogelijk tot redelijk (30 - 70 %)
0,5< - 3	Niet waarschijnlijk tot mogelijk (0,5 – 30 %)
B - waarde	Kans op contact bij werkzaamheden en gebruik
10	Voortdurend
3 - 9	Soms tot regelmatig
0 - 3	Niet tot soms
E - waarde	Grootte van letsel/schade
10	Dodelijk / zeer groot
3 - 9	Gering tot ernstig letsel / geringe tot grote schade
0 - 3	Geen tot gering letsel / geen tot geringe schade
Risico - waarde	Risico
>190	Mogelijk tot zeer groot risico
27 - 190	Minimaal tot mogelijk risico
0 - 27	Geen tot minimaal risico

15. Risicoclassificatie voor de te onderscheiden grondwerkzaamheden

Uit te voeren grondroerende werkzaamheden

15.1 De hieronder opgenomen opgave geeft een algemene beschrijving:

a. Werkzaamheden in na de Tweede Wereldoorlog **geroerde grond**;

- Reguliere grondbewerkingen;
- Ontgraven van bovengrond tot 0,60 min. maaiveld;
- Opnemen van verhardingen, funderingen en wegmeubilair;
- Verwijderen van kabels, leidingen putten enz;
- Aanbrengen van ophogingen.

Risicowaarde

b. Risicowaarde voor het uitvoeren van werkzaamheden in geroerde grond.

- Kans op aanwezigheid OO (K) is bepaald op 0.5
- De kans dat men in aanraking komt met OO tijdens de uitvoering van werkzaamheden (B) is bepaald op 1.
- Het effect van een ongeval (E) is bepaald op 4.

Risicowaarde is $0.5 \times 1 \times 8 = 4$

Op grond van de risicowaarde geldt voor het uitvoeren van werkzaamheden in geroerde grond zoals beschreven onder 7.4 geen tot minimaal risico met betrekking tot de aanwezigheid van OO.

16. Uit te voeren grondroerende werkzaamheden

De hieronder opgenomen opgave geeft een algemene beschrijving:

b. Werkzaamheden in **ongeroerde grond**.

- Ontgraven van ongeroerde grond t.b.v. sleuven, putten en cunetten.

Risicowaarde

Risicowaarde voor het uitvoeren van werkzaamheden in **ongeroerde grond**, zoals beschreven onder 7.5

- Kans op aanwezigheid OO (K) is bepaald op 5.
- De kans dat men in aanraking komt met OO tijdens de uitvoering van werkzaamheden (B) is bepaald op 5.
- Het effect van een ongeval (E) is bepaald op 6.

Risicowaarde is $5 \times 5 \times 6 = 150$

Op grond van de risicowaarde geldt voor het uitvoeren van werkzaamheden zoals beschreven onder 7.5 een minimaal tot mogelijk risico met betrekking tot de aanwezigheid van OO.

17. Advies

Gezien het resultaat verkregen uit de risicoanalyse:

- De werkzaamheden in geroerde grond zoals beschreven onder 7.4 kunnen op reguliere wijze worden uitgevoerd;
- Voor de werkzaamheden in ongeroerde grond zoals beschreven onder 7.5 blijkt dat er een minimaal risico bestaat dat letsel en/of schade ontstaat ten gevolge van OO.

Maatregel

Om de risico's bij grondwerken in ongeroerde grond in te perken adviseer ik, voorafgaande, of tijdens de werkzaamheden in ongeroerde grond een opsporingsonderzoek naar OO uit te voeren.

Een alternatief is om de ontgravingen van ongeroerde grond uit te laten voeren door een CS-OOO gecertificeerd bedrijf met inzet van een beveiligde graafmachine en onder begeleiding van een senior OOO deskundige.

18. Bijlage

Protocol “Toevalstreffer OO uit de 2e WO”

Wat te doen bij het aantreffen van ontplofbare oorlogsresten (hierna OO) uit de 2e WO.

- ☐ Verdacht object gevonden (werknemers informeren)
- ☐ Aannemer legt het werk stil.
- ☐ Aannemer belt met de politie en gemeente Beleidsmedewerker Integrale Veiligheid
- ☐ De politie geeft een melding door aan het EODD
- ☐ De ruimploeg van de EODD komt vervolgens om het OO onschadelijk te maken
- ☐ Indien een ontplofbare oorlogsrest onschadelijk moet worden gemaakt informeert de politie, of de beleidsmedewerker Integrale Veiligheid of de burgemeester.

Indien voor de ruiming van een conventioneel explosief een woongebied moet worden ontruimd dan zal de burgemeester de nodige (nood)maatregelen treffen.

Indien de grondroerende werkzaamheden door een SC-OOO gecertificeerde aannemer worden uitgevoerd zal de senior explosievendeskundige van de aannemer bij aanwezigheid van een conventioneel explosief de politie en de toezichthouder voor het project alarmeren. Indien er daadwerkelijk een conventioneel explosief onschadelijk moet worden gemaakt wordt de burgemeester en de ambtenaar Openbare orde en Veiligheid geïnformeerd.

De vertaling van dit algemene protocol naar een protocol voor de verschillende onderdelen die tijdens de grondroerende werkzaamheden te maken hebben/krijgen met OO ziet er als volgt uit.

Protocol voor de aannemer

- Verdacht object gevonden (werknemers informeren).
- Werkzaamheden nabij verdacht object staken.
- Direct contact opnemen met de politie (0900-8844) en de directie op de hoogte stellen.
- Het verdachte object in de gaten houden tot de politie/directie op locatie is (vrij houden van toeschouwers, omwonenden en personeel).
- De werkzaamheden kunnen weer worden hervat op aanwijzingen van de directie.

19. Nieuwe regelgeving per 1 januari 2021

Voor ons werkveld gaat er op 1 januari 2021 behoorlijk wat veranderen. Na een lange voorbereidingstijd zal op die datum het Certificatieschema opsporen ontplofbare oorlogsresten (CS-OOO) in werking treden.

U leest het goed: ontplofbare oorlogsresten. Een nieuwe term voor hetzelfde. De term CE wordt in het Arbobesluit niet langer gebruikt en daarom is de nieuwe term ook geïntroduceerd in het CS-OOO, die immers is gebaseerd op het Arbobesluit.

Het CS-OOO bevat een uitgebreide Nota van Toelichting waarin u kunt lezen wat er allemaal gewijzigd is.

Open eindjes

Een aantal wijzigingen leidt tot 'open eindjes', zaken die nu wel geregeld zijn in het WSCS-OCE en in het CS-OOO niet meer. Voorbeelden daarvan zijn de **goedkeuring van het projectwerkplan** door de gemeente en de **eisen aan beveiligde machines** die worden ingezet bij het benaderen. Over de goedkeuring van het projectplan door de gemeente is VEO in overleg met het Platform Blindgangers om tot een alternatieve regeling te komen. We verwachten daarover begin 2021 nader te kunnen berichten. Over de te stellen eisen aan beveiligde machines heeft de VEO een Werkgroep gefaciliteerd die een voorstel voor een richtlijn heeft opgesteld dat in 2021 wordt voorgelegd aan het CCvD-OOO.

De eisen aan het Vooronderzoek zijn uit het CS-OOO geschrapt. Door opdrachtgevers, opdrachtnemers en het Platform Blindgangers wordt hard gewerkt aan de afronding van een privaat Certificatieschema Vooronderzoek en Risicoanalyse OO. Op **www.vomes.nl** vindt u hierover meer informatie.

OO onderzoeksbepaling in Arbobesluit

Last but not least zal op 1 januari de wijziging van artikel 4.10 van het Arbobesluit in werking treden met een nieuwe specifieke onderzoeksbepaling. Als er gevaren zijn voor de veiligheid en gezondheid van werknemers door de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten, moet hiernaar een oriënterend onderzoek worden ingesteld (lid 2) Een nader onderzoek is vereist als de mogelijke aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten die gevaar kunnen opleveren voor de veiligheid of gezondheid van werknemers niet kan worden uitgesloten (lid 3). Als er gevaar bestaat voor de veiligheid of gezondheid van werknemers door de aanwezigheid van ontplofbare oorlogsresten moeten deze worden opgespoord of worden andere passende maatregelen getroffen (lid 4).